

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

DOI 10.31558/2519-2949.2020.3.10

УДК 159.922.27:355.40

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7362-2666>

Гунін В. Є., Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОТИБОРСТВА

У ході проведеного дослідження автором статті зафіксовано суттєве підвищення активності російських (проросійських) засобів масової інформації (ЗМІ), інших джерел медійного середовища (мас-медіа, директ-медіа), окремих сайтів та блогів в Інтернеті, котрі є елементами сучасного інформаційного простору. Таку активність автор пов'язує з початком ведення Російською Федерацією (РФ) гібридної війни проти України. Визначено, що інформація, яка розповсюджується зазначеними мас-медіа, має деструктивний характер. Зокрема, така інформація викривляє світогляд нашого населення, призводить до хибного сприйняття сучасних подій в нашій державі й за кордоном, сприяє формуванню у населення негативного відношення до політичних рішень, які приймаються керівництвом нашої держави, що у свою чергу призводить до погіршення відносин між Україною та країнами-партнерами, знижує її міжнародний імідж. Доведено, що за розповсюдженням фейкової інформації (дезінформаційних матеріалів) як на території нашої держави, так й за її межами, стоять російські спецслужби, основне завдання яких – дестабілізувати ситуацію всередині держави, дискредитувати Україну на міжнародній арені, представити її перед світовою спільнотою як державу, яка неспроможна виконувати свої функції за всіма напрямками. Досліджено, які саме ЗМІ можуть використовуватися російськими спецслужбами для вирішення цього завдання. Вивчено особливості інформаційно-психологічного впливу, якому піддаються різні верстви населення України завдяки інформаційним атакам з боку цих ЗМІ, у тому числі ті категорії населення, які проживають на тимчасово окупованих територіях (ТОТ). Для цього автором розглянуто питання, якими основними соціальними групами доцільно представити населення України з огляду на його відношення до військового конфлікту, територіальне розташування, а також з урахуванням особливостей сприйняття різними групами населення фейкових матеріалів. У результаті проведеного дослідження автором надано пропозиції, яким чином можна вдосконалити безпеку діяльності підрозділів конкурентної розвідки в районі проведення ООС і на ТОТ за рахунок організації адекватної протидії деструктивному впливу на населення України з боку російських (проросійських) ЗМІ з використанням наявних у державних структурах спеціальних сил і засобів. Зокрема, автором запропоновано на базі діючих в зацікавлених державних структурах інформаційно-аналітичних підрозділів створити так звані підрозділи (відділи) інформаційної протидії. Також автором розкриті особливості комплектування таких підрозділів, їх інформаційне, фінансове і правове забезпечення.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційно-психологічне протиборство, інформаційно-психологічний вплив, інформаційно-психологічна війна, інформаційно-психологічні операції, розвідувальна діяльність, підрозділи конкурентної розвідки, тимчасово окупована територія.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах загострення інформаційно-психологічного протиборства під час ведення Російською Федерацією (РФ) гібридної війни проти України суттєво зросла активність російських (проросійських) засобів масової інформації (ЗМІ), інших джерел медійного середовища (мас-медіа, дерект-медіа), окремих сайтів і блогів в Інтернеті, які є

елементами сучасного інформаційного простору. Зростання такої активності призвело до того, що останнім часом почали відбуватися деструктивні зміни у свідомості та ставленні населення України до сучасних подій. Особливу небезпеку для України становлять зміни певних світоглядних засад як у очільників нашої держави, так і керівників інших країн, що активно взаємодіють з Україною.

Наприклад, спостерігається різне (як про-, так і антиукраїнське) ставлення різних суспільних груп до розведення військ на лінії зіткнення з російськими угрупованнями та їх найманцями, проблематичне спілкування деяких представників влади з ветеранами ООС (АТО), проведення актів громадського протесту проти такого розведення, продовження кадрових призначень у секторі безпеки і оборони, які критично сприймаються окремими суспільними групами тощо. Всі ці фактори викликають напруження як у структурах влади, так й у пересічних громадян. Завдяки деструктивному впливу інформаційних факторів загострюється загальна безпекова ситуація в державі, яку так чи інакше можна пов'язати із діями сучасної влади. Тому пріоритетними завданнями керівництва нашої держави мають залишатися: забезпечення інформаційної безпеки громадян; захист суспільної свідомості від небезпечних інформаційних впливів; недопущення маніпулювання офіційною інформацією в інтересах ворожих структур; блокування надходження до населення дезінформаційних (фейкових) матеріалів; недопущення навіювання різними засобами інформації хибних образів та думок; руйнування механізмів, спрямованих на спонукання окремих громадян до протиправних дій тощо [1].

Безумовно, на сьогодні громадяни України перебувають у широкому інформаційному просторі, елементами якого є як звичайні ЗМІ, так і сучасні кібернетичні системи. За допомогою специфічних відомостей, якими наповнено сучасні медіа-портали, відбувається активний інформаційно-психологічний вплив на свідомість пересічних громадян. Іноземні спецслужби, насамперед російські, мають достатньо великі можливості впливати на український інформаційний простір, зокрема змістовно його наповнювати у своїх інтересах. Це дає їм можливість реалізовувати найрізноманітніші (у тому числі вкрай небезпечні) сценарії інформаційного протистояння на території України. Таке протистояння завжди призводить до загострення політичної ситуації в країні. Завдяки цьому створюються суттєві перешкоди діяльності конкурентної розвідки, особливо в районі проведення ООС і на тимчасово окупованих територіях (ТОТ) [2].

Визначено, що сучасний інформаційний простір містить певні загрози, що становлять психологічну небезпеку для кожної окремої особистості та для суспільства в цілому. Серед найбільш небезпечних загроз можна визначити такі:

деструктивний інформаційний вплив (внутрішній – через проросійські ЗМІ або зовнішній – через російський медіа простір) всередині держави та за її межами, що створює потенційну або реальну загрозу зниження темпів розвитку України, селекції негативних змін у процесі формування демократичного суспільства та його окремих суб'єктів;

заподіяння моральної шкоди посадовим особам держави, політичним діячам, українським активістам, представникам громадськості через деструктивні зміни у свідомості різних верств населення України;

нанесення економічних збитків державі через програмний вплив на інформаційні ресурси та інфосферу машинно-технічних систем (на кшталт вірусу «Петя»);

створення російськими спецслужбами в Україні сукупності чинників, які перешкоджають використанню інформаційного середовища в інтересах суспільства й держави (перш за все мова йде про паплюження окремих державних ЗМІ, дезінформування або подання населенню викривленої, неправдивої інформації тощо);

зростання активності деструктивного інформаційного впливу на місцеве населення тимчасово окупованих територій, особливо в районах поблизу лінії розмежування, що в цілому негативно впливає на безпеку діяльності конкурентної розвідки [3].

Наразі інформаційний вплив на українське суспільство з боку воєнного противника посилюється, набуваючи дедалі більш різноманітних форм – від «м'якої» інформаційної обробки масової свідомості до залаштункового лобіювання своїх інтересів у сфері державної політики та управління. Компетентними органами встановлено, що цей вплив здійснюється під контролем та за безпосередньою участю російських спецслужб. На сьогоднішній день він набув масштабів інформаційної війни, яка є складовою гібридної війни РФ проти України. Оскільки зазначений інформаційний вплив спрямовано саме на формування суспільної думки громадян нашої держави в інтересах воєнного противника і він навіть призводить до зміни їх свідомості, такий вплив можна впевнено визначити як інформаційно-психологічний.

Зв'язок проблеми з важливими науковими і практичними завданнями. В умовах гібридної війни воєнний противник постійно здійснює інформаційно-психологічний вплив на різні верстви населення не тільки на території України, але й в інших країнах світу. Проведення такого впливу у першу чергу здійснюється із залученням наявних сил і засобів російських спецслужб. Зокрема, для дискредитації української державності спецслужби воєнного противника готують і проводять чисельні інформаційно-психологічні операції, які у своїй сукупності й складають повномасштабну інформаційну війну проти України. Особливістю такого впливу є організація розповсюдження широкого потоку фейкових (дезінформаційних) матеріалів через наявні російські (проросійські) ЗМІ, які намагаються домінувати в українському інформаційному просторі. Насамперед це стосується ЗМІ, які діють на ТОТ [4]. Варто зауважити, що кількість таких ЗМІ постійно збільшується, при чому не тільки на території України.

До теперішнього часу силові відомства та інші уповноважені інституції в Україні недостатньо уваги приділяють провадженню адекватних заходів з протидії інформаційно-психологічному впливу, який здійснюється через російські (проросійські) ЗМІ та деструктивно діє на свідомість різних верств населення. Для організації ефективної протидії такому впливу керівництву держави потрібно задіяти можливості всіх силових відомств та компетентних організацій (установ). Свою діяльність залучені державою сили і засоби повинні направити на формування такого інформаційного простору на території України та за її межами, який би відповідав державним інтересам. Одним із варіантів забезпечення безпеки процесу формування українського інформаційного простору вбачається організація скоординованих дій залучених до цього процесу уповноважених органів, основною метою яких має бути підготовка і розповсюдження таких контрматеріалів, які б викривали фейкові (дезінформаційні) матеріали, що розповсюджуються російськими (проросійськими) джерелами інформації щодо України та її мешканців, дискредитували такі джерела і в подальшому запобігали можливим негативним наслідкам їх впливу на українське населення. На сучасному етапі Україна, на жаль, програє РФ в інформаційній війні, і це вочевидь завдає значної шкоди безпеці діяльності підрозділів конкурентної розвідки, особливо в районі проведення ООС та на ТОТ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-історичний екскурс у провадження інформаційно-психологічних операцій в інтересах розвідки розглянуто Вронською Т. В. [1]. Сутність та місце інформаційного впливу в інформаційному протиборстві описали Биченок М. М., Шамаєв В. М. [2]. Основні джерела інформаційно-психологічного впливу та теоретичні аспекти дискредитації вищого керівництва ворожих держав, поширення сфальшованої інформації, способи підбурювання людей на виступи проти чинної влади в Україні описано в низці джерел [3–6]. Деякі аспекти протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на місцеве населення в ході здійснення миротворчої місії підрозділами Збройних Сил України розглядали різні автори [7–9]. На основі аналізу характеру інформаційно-психологічного впливу на якість діяльності конкурентної розвідки в районі проведення ООС і на ТОТ Донецької та Луганської областей зроблено висновок щодо необхідності організувати адекватну протидію такому впливу з метою підвищення її безпеки [3, 7, 8].

Загальний аналіз останніх публікацій показує, що, незважаючи на певні теоретичні здобутки, науковці недостатньо уваги приділяють практичним питанням організації адекватної протидії інформаційно-психологічному впливу воєнного противника силами і засобами компетентних державних установ, що у першу чергу стосується сил і засобів підрозділів конкурентної розвідки.

Метою статті є вироблення практичних рекомендацій щодо організації адекватної протидії інформаційно-психологічному впливу РФ на населення України силами і засобами підрозділів конкурентної розвідки, що має сприяти процесу вдосконалення системи забезпечення безпеки діяльності підрозділів конкурентної розвідки в районі проведення ООС і на ТОТ Донецької та Луганської областей. Запропоновані рекомендації розроблені на основі аналізу особливостей інформаційно-психологічного впливу на різні верства населення нашої країни в умовах ведення гібридної війни РФ проти України. Визначено, якими саме силами і засобами підрозділів конкурентної розвідки та інших зацікавлених структур, залучених до такої діяльності, можна організувати адекватну протидію деструктивному впливу в сучасних умовах та з мінімальними витратами.

Виклад основного матеріалу.

Поширювачі дезінформаційних матеріалів. Найбільш агресивними по відношенню до України та її військових формувань є такі антиукраїнські ЗМІ: російський інтернет-портал «Страна.Ру», російська радіостанція «Эхо Москвы», видання «Крымская правда»; агенція «Дело», агенція «Русская линия», видання «Московский комсомолец»; видання «Крымское время», видання «Единая Русь», видання «Единое отечество», агенція «ИТАР-ТАСС», агенція «Радіо Росії»;

російська інформаційна агенція «REGNUM», агенція «Тиждень», агенція «Фонд стратегической культуры», російський аналітичний інтернет-журнал «РП Монитор», російська інформаційна агенція «Новый Регион», інформаційна агенція «Газета 24»; веб-сторінки: www.rian.ru, www.chaspik.info, www.kavkaz-uzel.ru, www.osradio.ru, www.monitor.bg, www.gzt.ru, www.orenburg.kp.ru, www.regnum.ru, www.dni.ru, www.ura-inform.com, www.pravda.ru, www.novayagazeta.ru, www.19rus.info, www.ufakp.ru, www.rbcdaily.ru, www.rbct.ru, www.news.mail.ru, www.vovremya.info, www.news.liga.net, www.business-politika.net, www.Uatoday.net, www.itogi.ru, www.lentra.ru, www.glavred.info, www.liveinternet.ru, www.rosbalt.ru, www.nr2.ru, www.vz.ru, www.freetavrida.org, www.sevastopol.ru, www.bigmir.net, а також інші джерела інформації: періодичні друковані видання, книжкові видання, телебачення, радіо, спеціальні засоби (психотропні, технології подвійного впливу, нейролінгвістичні тощо).

Протягом 2014-2019 років найбільш впливовими пропагандистськими інтернет-ресурсами, які ведуть активну антиукраїнську пропаганду на ТОТ, визнано: «Новости Донецкой республики», «Остров», «Новороссия», dan-news.info (інформаційне агентство «Донецкое агентство новостей»), dnr24.su (інтернет-ресурс та радіостанція), news-front.info (інформаційне агентство «Новостной фронт»), novorus.info (інформаційне агентство), antifashist.com (інформаційне агентство), oplot.info (інформаційне агентство), anna-news.info (інформаційно-аналітичний ресурс), tribunal-today.ru (аналітичний веб-сайт), «XXI век», «Исток» та ін. Важливим є те, що більшість із заявлених інформагентств користується інформацією вторинного інформаційного потоку російських ЗМІ, переробляючи матеріали лише текстуально. Крім того, в інтернет-просторі ТОТ створюють спеціалізовані сайти, де публікують персональні дані військовослужбовців ЗС України, яких звинувачують у скоєнні злочинів проти так званих ДНР і ЛНР.

Особливості організації російськими спецслужбами інформаційно-психологічного впливу на населення України. Зважаючи на результати аналізу провідних російських видань останніх п'яти років, можна стверджувати, що протягом вказаного періоду РФ по відношенню до України, зокрема її керівництва, пересічних громадян, представників військових формувань тощо веде приховану інформаційно-психологічну війну, яка на теперішній час вже переросла у відкриту інформаційно-психологічну агресію. Така агресія відбувається із задіянням різних засобів розповсюдження інформації та пропаганди, через які російські спецслужби постійно нав'язують населенню нашої країни і світовій громадськості думку про виправданість дій Росії на адресу до України, залякують неминучою кризою в двосторонніх відносинах між державами, доводять думку щодо необхідності змін конституційного ладу в Україні. З метою дезінформувати населення України (насамперед жителів ТОТ та проживаючих в районі проведення ООС) особливу увагу спецслужби РФ приділяють викривленню в інформаційному просторі України комунікативних потоків щодо правильного висвітлення рішень воєнно-політичного керівництва.

Особливості інформаційно-психологічного впливу на різні верстви населення. Спочатку потрібно розкрити поняття – учасники ООС. Так, учасниками ООС можна вважати всіх представників військових формувань, які безпосередньо беруть участь в цій операції. Але, крім означеної категорії громадян України, в районі воєнного конфлікту по обидва боки лінії розмежування живе чимало цивільних осіб, які мають сталі зв'язки (родинні, товариські, службові) з представниками тієї чи іншої сторони протистояння. З цієї причини місцеве населення вимушено постійно перетинати лінію розмежування і брати пасивну або навіть активну участь у бойових діях в районі проведення ООС. Тому до категорії учасників ООС доцільно також віднести тих громадян України, які виконують специфічні функції (наприклад, волонтерські, розвідувальні тощо) або просто проживають у районі проведення ООС, а також тих, що контактують з ними з робочих питань або мають родинні зв'язки. Таким чином, населення України, яке піддається інформаційно-психологічному впливу, у цілому можна розділити на три основні групи: 1 група – учасники ООС; 2 група – населення ТОТ; 3 група – громадяни інших регіонів України, які різною мірою відчувають інформаційний вплив російських (проросійських) ЗМІ (через родинні або робочі зв'язки).

Російські (проросійські) ЗМІ користуються такими методами інформаційного впливу, як компрометація, дискредитація, маніпуляція та дезінформація. Варто пам'ятати, що ті ж самі методи використовують для розповсюдження інформації через так званих агентів впливу, а також різні технічні засоби передачі інформації, Інтернет, які контролюються і корегуються російськими спецслужбами.

Для уніфікації викладених у статті матеріалів пропонується їх розглядати з огляду саме на інформаційно-психологічний вплив на населення нашої країни, а методи, які використовують

російські спецслужби в процесі розповсюдження фейкової інформації, об'єднати поняттям – дезорієнтування населення. Особливу роль в дезорієнтуванні населення відіграє так званий інформаційний вакуум, в якому перебуває більшість людей на окупованих територіях і тому сприймає фейкові відомості як достовірну інформацію.

Потрібно також брати до уваги, що підготовлена російськими спецслужбами інформація (дезінформація) про події в Україні так чи інакше впливає і на свідомість світової громадськості. Наслідки такого впливу на населення і нашої держави, й інших країн світу у будь-якому разі опосередковано загрожують безпеці розвідувальної діяльності, що здійснюється уповноваженими на це підрозділами конкурентної розвідки.

Виходячи з цього, в умовах гібридної війни РФ проти України, конкурентна розвідка має постійно посилювати і вдосконалювати заходи безпеки діяльності підпорядкованих їй підрозділів. Оцінка наявних сил і засобів конкурентної розвідки дає підстави стверджувати, що їх достатньо для організації адекватної протидії інформаційно-психологічному впливу з боку російських (проросійських) ЗМІ на різні верстви населення України. Наявні сили та засоби дають можливість також здійснювати відповідні заходи для своєчасного усунення негативних наслідків такого впливу.

Яким чином здійснюється інформаційно-психологічний вплив на свідомість представників різних верств населення у районі проведення ООС і на ТОТ України, які наслідки в масштабах держави він може мати і як це загалом позначається на безпеці діяльності конкурентної розвідки, показано на рис. 1.

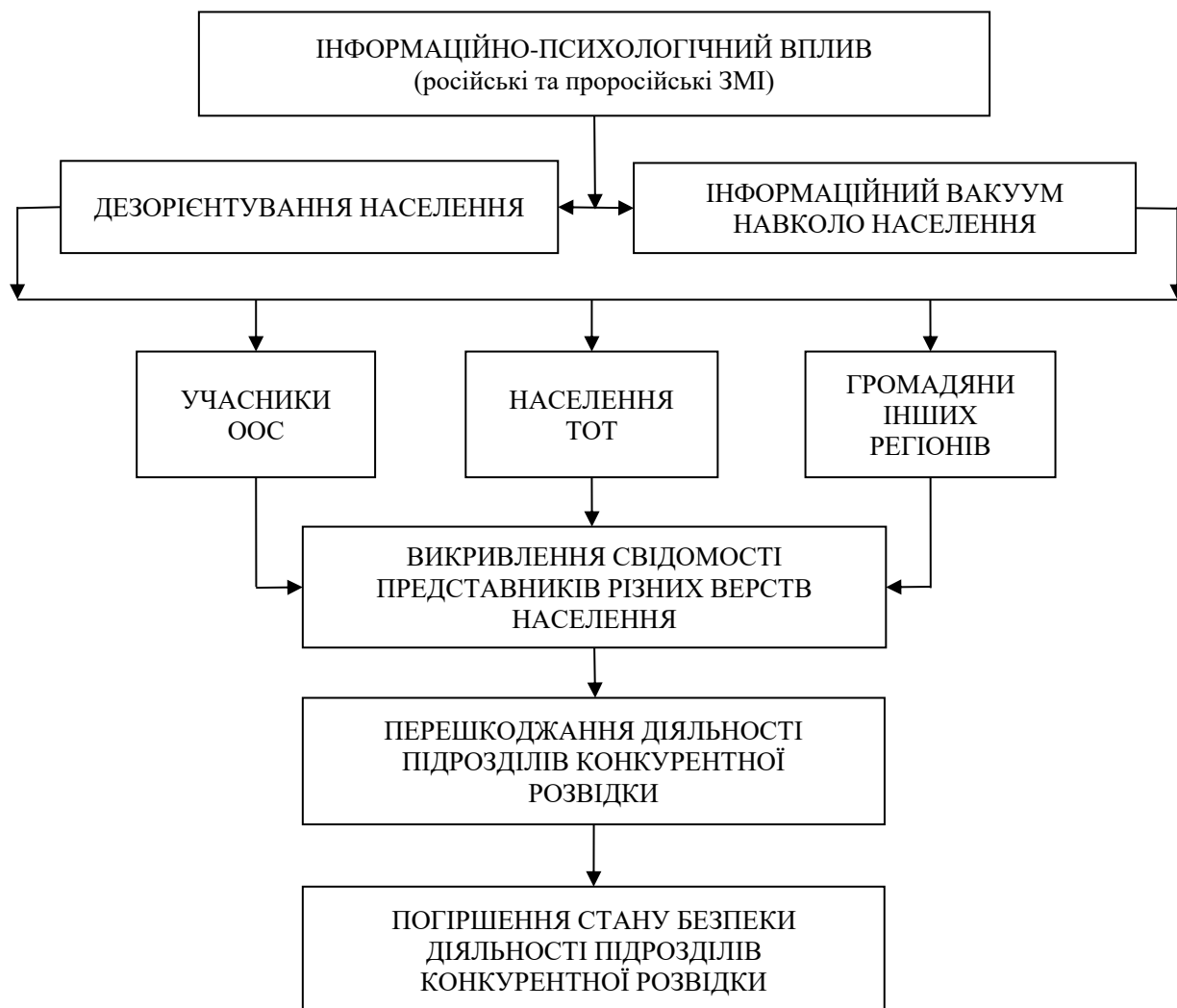

Рис. 1. Алгоритм дії інформаційно-психологічного впливу на різні верстви населення

Актуальність створення підрозділів (відділів) інформаційної протидії. З огляду на необхідність постійно вдосконалювати діючу систему забезпечення безпеки діяльності підрозділів конкурентної розвідки та аналогічних систем інших уповноважених на проведення такої діяльності структур, наявних сил, засобів та інформації, що фігурують в цих структурах, а також з метою організації адекватної протидії цими структурами інформаційно-психологічному впливу з боку ЗМІ РФ, пропонується на базі існуючого або створеного інформаційно-аналітичного підрозділу в цих структурах створити підрозділ (відділ) інформаційної протидії. Передбачається, що він підпорядковуватиметься безпосередньо керівнику (начальнику) головного підрозділу (центрального офісу) конкурентної розвідки або іншої залученої до проведення розвідувальної діяльності структури. Спільними міжвідомчими наказами визначатимуться функції таких підрозділів (відділів), права і обов'язки їх співробітників, коригуватиметься і направлятиметься їх діяльність, у тому числі в районі проведення ООС.

Особливості комплектування підрозділів (відділів) інформаційної протидії та його завдання (функції). Для ефективного функціонування вказаного підрозділу (відділу) необхідно укомплектувати його підготовленими фахівцями з числа діючих співробітників конкурентної розвідки. Таким же чином буде проводитися укомплектування зазначеного підрозділу (відділу) в будь-якій державній структурі, що виконує завдання отримання інформації різними способами та методами. До складу таких підрозділів (відділів) мають входити фахівці інформаційно-аналітичного, технічного та оперативного напрямів діяльності.

Основними завданнями підрозділу (відділу) мають бути виявлення джерел фейкової (викривленої) інформації, підготовка на її основі так званих контрматеріалів (правдивих матеріалів, контрпропаганди, спеціально підготовлених даних тощо) і доведення їх до різних верств населення всіма можливими способами та засобами (зокрема через можливості підрозділів конкурентної розвідки). Ці завдання створені в структурах конкурентної розвідки та інших (залучених до цього процесу) державних інституцій підрозділи (відділи) будуть реалізовувати шляхом безперервного моніторингу та аналізу медіапростору (особливо в районі проведення ООС) для визначення загроз, які здатні негативно впливати на сили і засоби цих структур (особливо ті, яких залучено в ООС), вивчення характеру інформаційно-психологічного впливу з боку російських (проросійських) ЗМІ на інших учасників ООС, а також на населення центральних регіонів України. За результатами проведеного аналізу підготовлені контрматеріали потрібно буде погоджувати з керівництвом залученої до діяльності конкурентної розвідки структури. У разі, якщо ці матеріали стосуються інтересів держави в цілому, вони погоджуватимуться РНБО. Після погодження такі матеріали буде легендовано (від імені третіх осіб) розповсюджено співробітниками підрозділів (відділів) інформаційної протидії у першу чергу в районі проведення ООС і на ТОТ. Матеріали можуть розповсюджуватися або через можливості конкурентної розвідки, або з використанням спеціальних технічних засобів (інтернет-сайтів, блогів, дронів, снарядів, різних технічних каналів зв'язку тощо). Для їх розповсюдження доцільно також залучити спеціально створені і не пов'язані з державними структурами друковані ЗМІ (на кшталт, «жовтої преси»), а в разі потреби – навіть шляхом проведення спеціально підготовлених дискусій на відкритих форумах.

Інформаційне забезпечення діяльності підрозділів (відділів) інформаційної протидії. Окрім медіапростору джерелами інформації для співробітників створеного підрозділу (відділу) можуть слугувати: оперативні джерела зацікавлених відомств; інформаційно-аналітичні підрозділи структур, залучених до організації протидії деструктивному впливу; підрозділи по зв'язках з громадськістю.

Фінансове забезпечення діяльності підрозділів (відділів) інформаційної протидії. Створення підрозділів інформаційної протидії дає можливість без зайвих витрат, своєчасно розповсюджувати контрматеріали, використовуючи всі інформаційні та оперативні можливості конкурентної розвідки, а також інших зацікавлених структур, що є економічно вигідною перспективою.

Фінансування підрозділів інформаційної протидії здійснюватиметься за рахунок: існуючої в кожному зацікавленому відомстві (структурі) системи грошового забезпечення працівників (співробітників, службовців, військовослужбовців тощо); преміальних коштів на заохочення сторонніх осіб, що надаватимуть допомогу підрозділу інформаційної протидії у розповсюдженні контрматеріалів (у разі потреби); коштів на оплату Інтернету (інших технічних каналів зв'язку).

Правові аспекти діяльності підрозділів інформаційної протидії. Свої функції зазначені підрозділи виконуватимуть на підставі діючої в Україні законодавчої бази. За основу передбачається взяти положення Указу Президента України від 16.02.2006 № 134-Зц/2006 «Про рішення РНБО України «Про загострення суспільно-політичної ситуації та нейтралізацію негативних наслідків зовнішнього впливу на політичні та економічні процеси в Україні», а також законів України:

від 21 червня 2018 року «Про національну безпеку України» № 2469-VIII; від 22 березня 2001 року «Про розвідувальні органи України» № 2331-III; від 25 березня 1992 року «Про службу безпеки України» № 2229-XII; від 5 березня 1998 року «Про Раду національної безпеки і оборони України» № 183/98-ВР; від 5 липня 1994 року «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» № 81/94-ВР; від 1 червня 2010 року № 2297-VI «Про захист персональних даних»; від 5 липня 1994 року «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» № 80/94-ВР тощо, інші нормативно-правові акти державних органів влади та управління, міжнародні договори та угоди, укладені чи визнані Україною. Зокрема в статті 9 Закону України «Про розвідувальні органи України» йдеться про право розвідувальних органів «... забезпечувати власну безпеку діяльності... та захист своїх сил, засобів і інформації від протиправних дій та загроз» [11].

В процесі застосування положень діючої нормативно-правової бази підрозділам інформаційної протидії слід брати до уваги військовий стандарт ВСТ. 01.004.004 – (01) «Інформаційна безпека держави у воєнній сфері. Терміни та визначення» [12], зокрема тлумачення терміну «інформаційна загроза державі», якою (загрозою) пропонується вважати «інформаційний вплив на соціальні об'єкти, інформаційну інфраструктуру та ресурси, що проявляється як організоване цілеспрямоване втручання у свідомість (підсвідомість) цільової аудиторії з метою корекції її поведінки та (або) світогляду, зміни морально-психологічного стану».

Висновки. Інформаційно-психологічний вплив РФ на різні верстви населення України призводить до викривленого розуміння багатьма людьми процесів, які відбуваються в Україні. Поширення фейкової інформації щодо подій у районі проведення ООС і на ТОТ негативно впливає на ставлення пересічних громадян щодо окремих рішень керівництва держави на застосування військових формувань України в районі проведення ООС, зокрема ролі та місця підрозділів конкурентної розвідки. Наслідками такого впливу є створення штучних перешкод, що заважають підрозділам конкурентної розвідки якісно виконувати завдання, особливо в районі воєнного конфлікту. Неналежна організація інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів конкурентної розвідки в районі проведення ООС, низький рівень організації національної інформаційної інфраструктури та неконтрольована діяльність російських (проросійських) ЗМІ – усе це впливає на безпеку діяльності підрозділів конкурентної розвідки.

Запропоновані рекомендації щодо створення підрозділів інформаційної протидії у структурах, які залучаються державою до проведення розвідувальної діяльності, розкривають нові шляхи вдосконалення загальної системи забезпечення безпеки діяльності підрозділів конкурентної розвідки, насамперед тих, які виконують завдання в районі проведення ООС і на ТОТ.

Перспективи подальших досліджень. Деталізувати механізм організації якісної протидії інформаційному впливу РФ силами і засобами створених підрозділів інформаційної протидії в умовах загострення інформаційно-психологічного протиборства.

Бібліографічний список:

1. Вронська Т. В. Інформаційно-психологічні операції в діяльності військової розвідки: теоретико-історичний екскурс. *Вісник воєнної розвідки*. Київ, 2017. № 46. С. 106–111.
2. Биченок М. М., Шемаєв В. М. Формалізація та оцінювання інформаційних загроз національним інтересам. *Труди університету*. Київ, 2011. № 1(100). С. 54–61.
3. Нестерович І. Г., Чабаненко О. В. Інформаційно-психологічна війна РФ та самопроголошених ДНР та ЛНР проти України в умовах проведення АТО. *Вісник воєнної розвідки*. Київ, 2017. № 45. С. 10–15.
4. Карпенко А. Антиукраїнські тенденції в українській державі. URL: <http://www.ukrlife.org/main/karp/without.html> (дата звернення: 21.05.2020).
5. Жарков Я. Небезпеки особистості в інформаційному просторі. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2554> (дата звернення: 24.05.2020).
6. Погляд з України. URL: <http://uaian.livejournal.com/7024.html> (дата звернення: 28.05.2020).
7. Певцов Г. В., Залкін С. В., Сідченко С. О., Хударковський К. І. (2015). Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації в Україні: моделі впливу та напрямки протидії. *Наука і оборона*. Київ, 2015. № 2. С. 28–32.
8. Дзюба М. Т., Онищук М. І. Деякі аспекти протидії негативному інформаційно-психологічному впливу в ході миротворчої місії підрозділів Збройних Сил України. URL: <http://defpol.org.ua/site/index.php/ru/archiv/2009-09-10-11-54-49/244-2009-09-12-09-51-16> (дата звернення: 03.06.2020).
9. Гусаров В. Інформаційні операції Росії: якою має бути відповідь України. *ІАЦ РНБО*. URL: <http://mediarnbo.org/2014/10/07/sili-informatsiynih-operatsiy-rosiyi-yak/> (дата звернення: 14.06.2020).
10. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. С. 3, 4, 8, 9, 16, 23, 24.
11. Про розвідувальні органи України : Закон України від 22.03.2001 р. № 19. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. С. 94–107.

12. Військовий стандарт. Інформаційна безпека держави у воєнній сфері. Терміни та визначення: ВСТ 01.004.004 – 2014 (01). [Чинний від 2014 – 02 – 27]. Київ: Міністерство оборони України, 2014. 22 с.

References:

1. Vronska T. V. (2017). Informatsiino-psykholohichni operatsii v diialnosti viiskovoi rozvidky: teoretyko-istorychnyi ekskurs. *Visnyk voiennoi rozvidky*, 46. P. 106–111.
2. Bychenok M. M., Shemaiev V. M. (2011). Formalizatsiia ta otsiniuvannia informatsiinykh zahroz natsionalnym interesam. *Trudy universytetu*, 1(100). P. 54 – 61.
3. Nesterovych I. H., Chabanenko O. V. (2017). Informatsiino-psykholohichna viina RF ta samoproholoshenykh DNR ta LNR proty Ukrainy v umovakh provedennia ATO. *Visnyk voiennoi rozvidky*, 45. P. 10–15.
4. Karpenko A. *Antyukrainski tendentsii v ukrainskii derzhavi*. URL: <http://www.ukrlife.org/main/karp/without.html> (Access date: 21.05.2020).
5. Zharkov Ya. *Nebezpeky osobystosti v informatsiinomu prostori*. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2554> (Access date: 24.05.2020).
6. Pohliad z Ukrainy. URL: <http://uaian.livejournal.com/7024.html> (Access date: 28.05.2020).
7. Pievtsov H. V., Zalkin S. V., Sidchenko S. O., Khudarkovskyi K. I. (2015). Informatsiino-psykholohichni operatsii Rosiiskoi Federatsii v Ukraini: modeli vplyvu ta napriamky protydii. *Nauka i oborona*, 2. P. 28–32.
8. Dziuba M. T., Onyshchuk M. I. Deiaki aspekty protydii nehatyvnomu informatsiino-psykholohichnomu vplyvu v khodi myrotvorchoi misii pidrozdiliv Zbroinykh Syl Ukrainy. URL: <http://defpol.org.ua/site/index.php/en/archiv/2009-09-10-11-54-49/244-2009-09-12-09-51-16> (Access date: 03.06.2020).
9. Husarov V. Informatsiini operatsii Rosii: yakoiu maie buty vidpovid Ukrainy. IATs RNBO. URL: <http://mediarnbo.org/2014/10/07/sili-informatsiynih-operatsiy-rosiyi-yak/> (Access date: 14.06.2020).
10. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2018. P. 3, 4, 8, 9, 16, 23, 24.
11. Pro rozviduvalni orhany Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 22.03.2001 r. № 19. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2001. P. 94–107.
12. Viiskovyi standart. Informatsiina bezpeka derzhavy u voiennoi sferi. Terminy ta vyznachennia: VST 01.004.004 – 2014 (01). [Chynnyi vid 2014 – 02 – 27]. Kyiv: Ministerstvo oborony Ukrainy, 2014. 22 p.

Hunin V. Y. Problems of ensuring the security of competitive intelligence activities in the context of an aggravation of information and psychological confrontation

In the course of the research the author of the paper recorded a significant increase in the activity of Russian (pro-Russian) media (mass media), other media sources (mass-media, direct-media), individual websites and blogs on the Internet, which are elements of the modern information space. The author attributes such activity to the beginning of the hybrid war against Ukraine by the Russian Federation (RF). It is determined that the information disseminated by these mass media is destructive. Namely, such information distorts the outlook of our population, leads to the wrong perception of events in our country and abroad, contributes to the formation of a negative attitude towards the political decisions taken by the leadership, which in turn leads to a deterioration of relations between Ukraine and partner countries, diminishes the international image of our country. It is proved that behind the dissemination of fake information both on the territory of Ukraine and beyond, there are Russian special services whose main task is to destabilize the situation inside the state, discredit Ukraine in the international arena, to show its insolvency in all directions. It is investigated what kind of media can be used by the Russian special services to solve this problem. The peculiarities of the information and psychological impact to which various sections of the population of Ukraine are exposed due to information attacks by these media, including the categories residing in the temporarily occupied territories (TOT), are studied. For this purpose it is considered what groups it is expedient to present to the population of Ukraine taking into account its relation to the military conflict, territorial location, and also peculiarities of perception of fake materials by different groups of the population. As a result of the research, the author of the article proposes how to improve the security of competitive intelligence unit's activities in the area of the operation of the Joint Forces (OJF) and the TOT by organizing adequate counteraction to the destructive influence on the population of Ukraine by the Russian (pro-Russian) media available in special structures and means. Namely, the author of the article proposed on the basis of functioning in the interested state structures of information-analytical divisions to create so-called divisions (departments) of information counteraction. Also, the author discloses the features of staffing such units, their information, financial and legal support.

Key words: *information space, information and psychological confrontation, informational and psychological impact, information and psychological warfare, informational and psychological operations, intelligence activities, competitive intelligence units, temporarily occupied territory.*